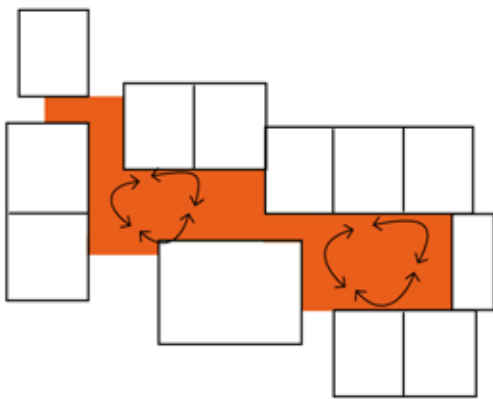

Schoolprofiel in schoolgebouwen

Werken vanuit de kracht van het gebouw

In de huidige tijd zien Corinne Bouwers, architect en Nynke Jelles, stedenbouwkundig ontwerper, het als een uitdaging om met minimale middelen maximale kwaliteitsverbeteringen te realiseren. Daarbij gaan zij uit van de intrinsieke waarden van een gebouw en de beschikbare ruimte en pleiten er voor niet direct in oplossingen te denken maar langer stil te staan bij het formuleren van de eigenlijke opgave.

Zij hebben ervaren dat verbeterprocessen in de bestaande voorraad van (school)gebouwen gebaat zijn bij de inbreng van verschillende disciplines en lange termijn denken. Daartoe is een werkwijze ontwikkeld aan de hand van 10 speerpunten.

Voorbeeld van een veel voorkomende situatie

Basisschool de Graankorrel wilde de uitstraling en eerste indruk van de school en schoolomgeving op korte termijn aanzienlijk verbeteren en was op zoek naar een duidelijker profiel. De fysieke omgeving als representatie van het gewenste schoolprofiel was uiteraard het gewenste eindresultaat. Omdat het binnenschilderwerk en de vervanging van speeltoestellen gepland stonden was dit het uitgelezen moment ook een stapje verder te gaan. Uit gesprekken met directie en teamleden bleek dat twee thema's dominant zijn in de (her)profilering van de school:

- openheid-transparantie-veiligheid
- de school als leeromgeving en geen verlengstuk van de huiskamer.

Met beperkte extra ingrepen en middelen zijn grote stappen gezet en zijn de gebruikers op een andere manier gaan kijken naar het gebouw.

Onderzoek en analyse

Na de verkennende gesprekken volgde een bezoek aan de school, een zogenaamde nulmeting, waarbij vanuit verschillende gezichtspunten is gekeken naar de positieve en negatieve punten van de school. Het schoolgebouw uit 1979 heeft een heldere opzet met twee centrale ruimtes met daaraan de lokalen en andere ruimtes. De centrale ruimtes zijn de kracht van het gebouw, die beter benut kan worden. In de loop van de jaren zijn er veel verschillende functies naar de centrale ruimtes verplaatst, zoals bibliotheek, stilteplekken, buitenschoolse opvang en zelfs opslag. Een duidelijke indeling (zonerings) van de ruimtes ontbreekt.

Dit samen met veel kleurgebruik (primaire kleuren aangevuld met afwijkende kleuren) en verschillend meubilair, leverde een zeer druk beeld op. De (argeloz) bezoeker, en dus ook kinderen, ouders, docenten, krijgt in één keer heel veel informatie op zich af. De aanwezigheid van de buitenschoolse opvang met bijbehorend eigen meubilair in één van de centrale ruimtes zorgt daarbij voor extra onrust en verwarring. Daarnaast viel op dat veel lokalen door beplakte ramen van de buiten -en binnenwereld waren afgesloten, en soms zelfs donker waren. De entreegebieden waren zowel binnen als buiten, weinig uitnodigend.

Het grote schoolplein was inderdaad toe aan een opknappbeurt, veel speeltoestellen waren in de loop van de tijd verouderd of vernield. Positief zijn enkele markante bomen op en rond het plein. Het groen rond het plein is helaas door een nieuw hek rond het schoolplein tegen vandalisme, verdwenen.

Onze belangrijkste conclusie was dat het gebouw een sympathieke en bruikbare structuur heeft maar in de loop van de jaren is dichtgeslibd door veel ad-hoc ingrepen. Gebruikers zijn zich hier, door het geleidelijke proces, niet meer van bewust. Dit beeld ging eigenlijk op voor alle ruimtes, van lokalen, kantoren, kantine tot schoolplein.

Schoolprofiel en strategie

Onze bevindingen hebben we naast het gewenste profiel gelegd en besproken met directie en teamleden. Vervolgens hebben we via hoofdthema's, zoals kleur, ordening en licht duidelijk gemaakt hoe het gewenste profiel beter herkenbaar kan worden in het gebouw en de schoolomgeving.

Belangrijkste aanbevelingen voor de korte termijn waren: ordening en zonering van de centrale hallen; geen beplakking op ramen maar de school transparant houden; beperking van het kleurgebruik; BSO ondergeschikt houden aan de school en dus zonder haar eigen 'huisstijl' in de school; (zicht op) groen werkt positief.

Voor de buitenruimtes zijn dezelfde principes aan de orde: zonering van het schoolplein in duidelijk afgebakende plekken voor fietsen, drukke speelplekken, rustige speel-lounge plekken. De indeling van het schoolplein is naar aanleiding van ons advies aangepast zodat het voetbalveld aan de rand kwam te liggen en niet midden op het plein. Het planten van groen langs de nieuwe hekken zou de eerste indruk van de school verzachten.

Onze advisering met betrekking tot de kleurstelling van het binnenschilderwerk heeft geleid tot een rustige basis, aansluitend op de oorspronkelijke kleurstelling van het gebouw, waarbij de dominantie van het schoon-metselwerk wordt verzwakt.

Het romantische beeld van dat oude schoolgebouw naast de kerk waar jaren lang alles hetzelfde bleef, waar generaties kinderen uit hetzelfde raam naar dezelfde boom hebben zitten kijken, waar het altijd hetzelfde rook, dat beeld is voorbij. Deze school is inmiddels omgebouwd tot woongebouw of bibliotheek en andere scholen zijn permanent bezig de gebouwen aan te passen aan de tijd.

De verbetering van de entrees in samenhang met garderobes en een aanpassing van het huidige computerlokaal zijn eventuele volgende verbeterpunten. Tussentijds kan echter door directie en teamleden volop met de aangedragen thema's aan de slag gegaan worden zonder dat dit extra investeringen vraagt.

Samenwerking Scholen met Succes in het kader van schoolprofilering

Bovengenoemde werkzaamheden liepen gelijk op met een traject rond schoolprofilering dat begeleid werd door Scholen met Succes. Tijdens dit traject zijn gesprekken met directie en team over het profiel van de school gevoerd en is bewustwording ontstaan over het beeld naar buiten. Wij hebben ervaren dat beide processen elkaar positief hebben beïnvloed en daardoor in een stroomversnelling kwamen. Thema's als helderheid in communicatie en transparantie bleken in beide trajecten terug te komen. Wij adviseren scholen dan ook profilering en veranderplannen binnen het gebouw goed af te stemmen.

Gebouwvoorraad

Elke tijd levert een nieuw type schoolgebouw, voortkomend uit de visie op de maatschappij en discussies over het onderwijs. De degelijk gebouwde, traditionele gangenscholen zijn met een heel ander idee neergezet dan de goedkoop gebouwde, open schoolgebouwen uit de jaren '70 en '80. Veel scholen zijn in de loop van de tijd, al dan niet in stappen, uitgebreid en aangepast, naar gelang de wensen van dat moment. Resultaat is een grote variëteit aan schoolgebouwen waar veelal de hoofdvorm en structuur ondergesneeuwd zijn door voortdurende ad-hoc ingrepen.

Ontwikkelingen en trends in het onderwijs in relatie tot schoolgebouwen

Wij constateren meer individuele aandacht binnen het onderwijs, combinaties met buitenschoolse opvang of een brede school en hogere eisen met betrekking tot luchtkwaliteit, akoestiek en isolatie. Dit zijn programmatische aspecten waar scholen mee te maken krijgen. De nadruk ligt steeds minder op het leslokaal en steeds meer op de beleving daarbuiten. Daarnaast willen scholen inspelen op maatschappelijke thema's, zoals de behoefte aan veiligheid, veranderend gedrag van kinderen, dag-arrangementen en wordt schoolprofilering steeds belangrijker.

Scholen moeten samen met de gemeente anticiperen op (toekomstige) krimpeffecten en zullen het steeds meer met de beschikbare ruimte in de bestaande gebouwen moeten doen of zelfs partners moeten zoeken om het gebouw optimaal in te vullen. Met de nieuwe gebruikers krijgen scholen steeds meer een sociale en een buurtfunctie.

voorbeeld schoolgebouw Marlies Rohmer

Visie

Volgens Bouwers en Jelles is het bij elke toevoeging of verandering belangrijk te werken vanuit de kracht van het gebouw, dus vooral eerst goed kijken naar de bestaande kwaliteiten. In de planning en uitvoering moet duidelijk verschil gemaakt worden tussen kleine ingrepen, adhoc uit te voeren, en de grote lijn.

Een veranderplan moet ook stap-voor-stap kunnen worden uitgevoerd, uiteraard niet altijd ideaal maar vaak uit nood geboren door de wijze van budgettering. Fysieke veranderingen moeten passen in het gewenste schoolprofiel. De kenmerken van het gebouw zouden medebepalend moeten zijn voor de profielkeuze, aangezien niet elk gebouw zich even goed leent voor een bepaald profiel.

Genoegzaam bekend is dat de fysieke ruimte het menselijk gedrag beïnvloedt. We worden bijvoorbeeld over het algemeen onrustig van te veel en te druk kleurgebruik, akoestiek beïnvloedt ons concentratievermogen en we reageren positief op een groene omgeving. Aan een opgeruimd bureau werken mensen gestructureerder dan aan een onoverzichtelijk bureau. Het is aannemelijk dat ook het gedrag en de prestaties van kinderen mede bepaald worden door de schoolomgeving.

Voor dagelijkse gebruikers is het lastig met enige afstand te kijken naar hun gebouw en daarbij bovengenoemde psychologische aspecten te herkennen. Een objectieve, frisse en vakkundige blik is daarom behulpzaam bij het scherp krijgen wat de kracht van een gebouw is, wat zinnige ingrepen zijn en waar een betere ondersteuning van het profiel mogelijk is. Verbeteringen kunnen uiteindelijk in een klein hoekje zitten.

Werkwijze aan de hand van 10 speerpunten

Van essentieel belang is de eerste indruk, dit staat als nummer één op de lijst. Het schoolplein en de entree moeten het gewenste profiel optimaal ondersteunen, en uiteraard bezoekers een positief gevoel geven.

De andere 9 speerpunten waar Bouwers en Jelles mee werken zijn: ordening-zonering-circulatie, kleurgebruik, licht-transparantie, eenheid in meubilair, netheid, groen, veiligheid, gezondheid-akoestiek en externe partners. Telkens wordt gekeken hoe een bepaald speerpunt kan worden ingezet om het gewenste profiel zo goed mogelijk neer te zetten. Over het algemeen geldt dat een rustige, opgeruimde en geordende school een eerste stap is naar structuur binnen het gebouw. De adviezen zijn daarom vaak gericht op het terugbrengen van de hoeveelheid prikkels en informatie, het aanbrengen van rust in de inrichting om vervolgens bepaalde elementen te versterken. Veel van de adviezen kunnen met zeer beperkte middelen en stapsgewijs worden opgevolgd en hebben veelal te maken met een mind-set bij de gebruikers.

Voor nadere informatie:

Corinne Bouwers: info@cbad.nl

Nynke Jelles: info@nynkejelles.nl